

Βραβείο Πούλιτζερ 2005

Marilynne Robinson

Μετάφραση: Κατερίνα Σχινά

Πουθ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ



Οι σημειώσεις ανήκουν στη μεταφράστρια.

1

ΜΕ ΛΕΝΕ ΡΟΥΘ. ΜΕΓΑΛΩΣΑ ΜΕ ΤΗ ΜΙΚΡΟΤΕΡΗ ΑΔΕΛΦΗ ΜΟΥ, τη Λουσίλ, υπό την κηδεμονία της γιαγιάς μου, της κυρίας Σύλβια Φόστερ. Όταν πέθανε η γιαγιά, μας ανέλαβαν οι κουνιάδες της, οι δεσποινίδες Λίλι και Νόνα Φόστερ, κι όταν λάκισαν κι εκείνες, η κόρη της, η κυρία Σύλβια Φίσερ. Γενιές επί γενεών έζησαν σε ένα και μοναδικό σπίτι, το σπίτι της γιαγιάς μου. Το είχε χτίσει για κείνην ο άντρας της, ο Έντμουντ Φόστερ, σιδηροδρομικός υπάλληλος που απέδρασε από τούτο τον κόσμο πολλά χρόνια προτού περάσω εγώ το κατώφλι του. Εκείνος ήταν που μας απόθεσε σε τούτο το απίθανο μέρος. Είχε μεγαλώσει στις Μεσοδυτικές Πολιτείες, σ' ένα σπίτι που ξεφύτρωνε μέσα από το χώμα· τα παράθυρά του ήταν στο ίδιο ακριβώς επίπεδο με το έδαφος και στην ίδια ευθεία με το βλέμμα, κι έτσι το σπίτι απέξω φάνταζε σαν τύμβος, περισσότερο μνημούρι παρά ανθρώπινο οχυρό, ενώ από μέσα ο απόλυτα οριζόντιος κόσμος της κατασκευής στένευε τόσο ασφυκτικά τη θέα, ώστε ο ορίζοντας έμοιαζε να αρχίζει και να τελειώνει στο λειψανάβατο εκείνο σπίτι. Γι' αυτό ο παππούς μου άρχισε να διαβάξει ό,τι έβρισκε από ταξιδιωτική λογοτε-

χνία – ημερολόγια εξερευνήσεων στα βουνά της Αφρικής, στις Άλπεις, στις Άνδεις, στα Ιμαλάια, στα Ρόκι. Αγόρασε ένα κουτί νερομπογιές και αντέγραψε από ένα περιοδικό τη λιθογραφία ενός γιαπωνέζικου πίνακα που παρίστανε το ηφαίστειο Φουκουγιάμα. Ζωγράφισε κι άλλα βουνά· κανένα δεν ήταν αναγνωρίσιμο, γιατί, βέβαια, κανένα δεν ήταν πραγματικό. Κώνοι σχεδιασμένοι με αδρές γραμμές, μοναχικοί λοφίσκοι, οροσειρές ή συμπλέγματα υψωμάτων, πράσινα, καφετιά ή λευκά, ανάλογα με την εποχή, πάντοτε όμως με χιονοσκεπαστες κορφές, κορφές χρωματισμένες ρόδινες, λευκές ή χρυσές, ανάλογα με την ώρα της ημέρας. Σ' έναν μεγάλο πίνακα είχε ζωγραφίσει σε πρώτο πλάνο ένα κωδωνόσχημο βουνό και το είχε καλύψει με σχολαστικά σχεδιασμένα δέντρα· το καθένα υψωνόταν σε ορθή γωνία προς το έδαφος, ορθόσχητο και άκαμπτο, όπως συμβαίνει με το πέλος ενός χνουδωτού υφάσματος στα σημεία που έχει διπλωθεί. Κάθε δέντρο έφερε ζωηρόχρωμους καρπούς· φανταχτερά πουλιά φώλιαζαν στα κλαδιά· κάθε φρούτο και κάθε πουλί ακολουθούσε την κλίση του εδάφους. Έβλεπες υπερφυσικά σε μέγεθος ζώα, με στίγματα ή ραβδώσεις, να τρέχουν ανεμπόδιστα προς τα πάνω στη δεξιά πλευρά και νωχελικά προς τα κάτω στο αριστερό μέρος. Ποτέ δεν κατάφερα ν' αποφασίσω αν η ξεχωριστή ατμόσφαιρα αυτού του πίνακα οφειλόταν στην άγνοια ή στην τολμηρή φαντασία.

Μια άνοιξη, ο παππούς μου εγκατέλειψε το υπόγειο σπίτι του, πήγε στον σιδηροδρομικό σταθμό και πήρε το τρένο προς τα δυτικά. Στο πρακτορείο είπε πως ήθελε να πάει στα βουνά και ο άνθρωπος στο γκισέ τού έβγαλε ένα εισιτήριο για τούτα τα μέρη – πράγμα που μοιάζει με κακεντρεχή φάρσα. Ωστόσο

ίσως ο άνθρωπος να μην είχε καμιά διάθεση να τον κοροϊδέψει, αφού εδώ πράγματι υπάρχουν βουνά, αμέτρητα βουνά, κι όπου δεν υπάρχουν βουνά υπάρχουν λόφοι. Το οροπέδιο όπου είναι χτισμένη η πόλη είναι σχετικά επίπεδο, γιατί κάποτε αποτελούσε μέρος της λίμνης. Φαίνεται ότι πριν από αιώνες οι διαστάσεις των πραγμάτων άλλαξαν αδιάκοπα, αφήνοντας κάμποσα αινιγματικά διάκενα μεταξύ τους – όπως ανάμεσα στα βουνά όπως πρέπει να ήταν και τα βουνά όπως είναι τώρα, ή ανάμεσα στη λίμνη όπως ήταν στο παρελθόν και τη λίμνη όπως είναι τώρα. Κάποια στιγμή, την άνοιξη, η παλιά λίμνη θα επιστρέψει. Θ’ ανοίξεις την πόρτα για να κατέβεις στο κελάρι και θα βρεθείς μπροστά σε γαλότσες που επιπλέουν, πρησμένες θαρρείς, με τις σόλες προς τα πάνω, μπροστά σε σανίδια και κουβάδες που κουτουλάνε στο κατώφλι, αφού η σκάλα θα έχει πια βουλιάξει μετά το δεύτερο σκαλί. Η γη θα πλημμυρίσει, το χώμα θα γίνει λάσπη κι ύστερα φερτή ύλη, και το χορτάρι θα καλυφθεί ολότελα από το παγωμένο νερό.

Το σπίτι μας βρισκόταν στην άκρη της πόλης, σκαρφαλωμένο σ’ ένα μικρό λοφάκι, κι έτσι το νερό που τρύπωνε στο κελάρι μας λίμναζε σε μιαν άκρη, λιγοστό, μαύρο και σκοτεινό, με μερικά ισχνά έντομα να επιπλέουν στην επιφάνεια. Στον οπωρώνα σχηματιζόταν ένας στενός νερόλακκος· νερό ολοκάθαρο σαν τον αέρα κάλυπτε το γρασίδι και τα ξερά φύλλα και τα πεσμένα κλαδιά, παντού γύρω του ξερά φύλλα και μουσκεμένο γρασίδι και πεσμένα κλαδιά, και πάνω του, αχνά καθρεφτισμένα σαν εικόνα στην κόρη του ματιού, ο ουρανός, τα σύννεφα, τα δέντρα, τα μετέωρα πρόσωπά μας και τα κρύα μας χέρια.

Ο παππούς μου, με το που έφτασε στο τέρμα της διαδρο-

μής, βρήκε δουλειά στον σιδηροδρομικό σταθμό. Φαίνεται ότι έπιασε φίλιες μ' έναν εισπράκτορα που είχε ασυνήθιστη επιρροή. Η δουλειά του δεν ήταν τίποτα σπουδαίο. Νυχτοφύλακας, ή σηματοωρός. Εν πάση περιπτώσει, πήγαινε στη δουλειά μόλις έπεφτε η νύχτα και περιδιάβαινε εκεί γύρω ως τα χαράματα, κρατώντας ένα φανάρι. Όμως ήταν ευσυνειδήτος και εργατικός, προορισμένος να ανέλθει. Σε λιγότερο από μια δεκαετία είχε γίνει επόπτης στις φορτοεκφορτώσεις ζώων και αγροτικών προϊόντων και έξι χρόνια αργότερα προήχθη σε βοηθό σταθμάρχη. Έμεινε σ' αυτή τη θέση δύο χρόνια, ώπου, ενώ επέστρεφε από κάποια δουλειά στο Σποκέιν, ο θνητός του βίος και η επαγγελματική του σταδιοδρομία κατέληξαν σε έναν θεαματικό εκτροχιασμό.

Μολονότι το συμβάν απασχόλησε τις εφημερίδες ακόμα και σε περιοχές απόμακρες όπως το Ντένβερ και το Σεν Πολ, δεν ήταν κυριολεκτικά θεαματικό, γιατί κανένας δεν το είδε. Η καταστροφή συντελέστηκε στα μισά της διαδρομής, μιαν ασέληνη νύχτα. Το τρένο, μαύρο, λείο και κομψό, με το χαρακτηριστικό όνομα Πύρινη Σφαίρα, είχε διανύσει τα δύο τρίτα της γέφυρας, όταν το ρύγχος του στράφηκε ξαφνικά προς τη λίμνη και τα βαγόνια που ακολουθούσαν γλίστρησαν το κατόπι του στο νερό, σαν ενυδρίδα που βουτάει από έναν βράχο. Ένας αχθοφόρος κι ένα γκαρσόνι που στηρίζονταν στην κουπαστή στο πίσω μέρος του μαγειρείου συζητώντας τα προσωπικά τους (είχανε μακρινή συγγένεια) τη γλίτωσαν, αλλά σε καμιά περίπτωση δεν θα μπορούσαν να θεωρηθούν αυτόπτες μάρτυρες, για εξίσου αδιαμφισβήτητους λόγους: αφενός το σκοτάδι ήταν αδιαπέραστο και αφετέρου στέκονταν στον υποτυπώδη εξώστη του τελευταίου βαγονιού κοιτάζοντας προς τα πίσω.

Κόσμος κατέβηκε ως την άκρη του νερού, με λάμπες ασε-τυλίνης στα χέρια. Οι περισσότεροι στάθηκαν στην όχθη, όπου κι άναψαν αμέσως μια μεγάλη πυρά. Τα πιο ανεπτυγμένα αγόρια και οι πιο εύρωστοι νεαροί ανέβηκαν στη σιδηροδρομική γέφυρα με σχοινιά και φανάρια. Δυο τρεις αλείφτηκαν με γράσο και ξεύτηκαν σχοινένια χάμουρα, και κάποιοι άλλοι με γερά μπράτσα τούς κατέβασαν στο νερό, στο σημείο όπου ο αχθοφόρος και ο σερβιτόρος θεωρούσαν ότι μάλλον έπεσε το τρένο. Μετά από δυο λεπτά με το ρολόι τούς ξανατράβηξαν πάνω. Οι δύτες σκαρφάλωσαν με άκαμπτα μέλη στους πυλώνες, πέταξαν από πάνω τους τα σχοινιά και τυλίχτηκαν σε κουβέρτες. Το νερό ήταν επικίνδυνα παγωμένο.

Ως τα χαράματα κράτησε αυτή η δουλειά: οι δύτες κρεμιούνταν από σχοινιά, έπεφταν στο νερό, ξανασκαρφάλωναν ή ξανατραβιούνταν έξω. Τα μόνα που ανέσυραν ήταν μια βαλίτσα, ένα ερεισίνωτο κι ένα λάχανο. Κάποιοι από τους δύτες θυμήθηκαν πως όταν πρωτοβούτηξαν και κολύμπησαν προς τον βυθό είχαν αγγίξει συντρίμμια, μα τα συντρίμμια πρέπει να βούλιαξαν στον πάτο, ή να παρασύρθηκαν μακριά στο σκοτάδι. Όταν πια σταμάτησαν να ελπίζουν ότι θα βρουν επιβάτες, δεν είχαν περισώσει άλλα λείψανα παρά μονάχα αυτά τα τρία, εκ των οποίων το ένα ευπαθές και αλλοιώσιμο. Άρχισαν να εικάζουν ότι τελικά δεν ήταν εκεί το σημείο όπου έπεσε το τρένο. Ορισμένοι αναρωτιούνταν πώς να κινηθήκε άραγε το τρένο μέσα στο νερό. Να βυθίστηκε σαν πέτρα παρά την ταχύτητά του, ή να γλίστρησε σαν χέλι παρά το βάρος του; Ακόμα κι αν άφησε ίχνη εδώ, μήπως σταμάτησε τελικά καμιά τριακοσαριά μέτρα παρακάτω; Ίσως πάλι να τσούλησε ή να γλίστρησε όταν έφτασε στον πάτο, μια και τα υποστυλώματα

της γέφυρας ήταν στημένα στην κορυφή μιας αλυσίδας από βυθισμένους στο νερό λόφους, οι οποίοι στη μια πλευρά σχημάτιζαν το τοίχωμα μιας φαρδιάς κοιλάδας (υπήρχε άλλη μια αλυσίδα από λόφους τριάντα χιλιόμετρα μακριά, στα νότια, ορισμένες μάλιστα κορυφές τους πρόβαλλαν στην επιφάνεια σχηματίζοντας νησάκια) και στην άλλη κατακυλούσαν σε βράχια απότομα. Φαίνεται πως αυτοί οι λόφοι ήταν η όχθη μιας ακόμα λίμνης και ήταν καμωμένοι από εύθρυπτο πέτρωμα που είχε λαξευτεί απ' το νερό και είχε γίνει απόκρημνος γκρεμός. Αν το τρένο είχε πέσει από τη νότια πλευρά (η μαρτυρία του αχθοφόρου και του σερβιτόρου ήταν πως έτσι είχε γίνει, πλέον όμως ελάχιστοι τους πίστευαν) και είχε τσουλήσει ή γλιστρήσει μια δυο φορές, ίσως και να είχε ξαναγκρεμιστεί πιο μακριά και σε μεγαλύτερα βάθη.

Μετά από λίγο, μερικά από τα μικρότερα αγόρια ανέβηκαν στη γέφυρα κι άρχισαν να πηδούν στο νερό, στην αρχή επιφυλακτικά και στη συνέχεια με ασυγκράτητο κέφι, με ξεφωνητά φόβου. Όταν ανέτειλε ο ήλιος, τα σύννεφα ρουφούσαν το φως σαν λεκέ. Έκανε ακόμα πιο πολύ κρύο. Ο ήλιος ανέβηκε ψηλά και ο ουρανός άστραψε σαν τσίγκινος τενεκές. Η επιφάνεια της λίμνης ήταν ασάλευτη. Μόλις τα πόδια των παιδιών χτυπούσαν το νερό, άκουγες έναν ελαφρύ θόρυβο, σαν κάτι να 'σπαγε. Κομμάτια διάφανου πάγου έπλεαν στα κύματα που σήκωναν οι βουτιές τους, κι όταν το νερό ησύχαζε και πάλι, πλησίαζαν και ξανακολλούσαν, όπως τα θραύσματα μιας σκέψης. Ένα απ' τα αγόρια βγήκε στα ανοιχτά, κάπου πενήντα μέτρα πέρα από τη γέφυρα, κι ύστερα κολύμπησε προς την παλιά λίμνη, βρίσκοντας ψηλαφητά τον δρόμο παράλληλα με το τοίχωμα της κοιλάδας, βουτώ-

ντας σύρριζα σ' αυτή την τυφλή, άπνοη πέτρα, πρώτα με το κεφάλι κι ύστερα σπρώχνοντας με τα πόδια να βγει στην επιφάνεια. Ωστόσο, κάποια στιγμή, σαν να συνειδητοποίησε ξαφνικά πού βρισκόταν, τρομοκρατήθηκε και αναπήδησε προς τον αέρα, χτυπώντας άθελά του κάτι με το πόδι του. Τέντωσε το χέρι του και άγγιξε μian απόλυτα λεία επιφάνεια, παράλληλη με τον βυθό, αλλά κάπου δυόμισι μέτρα πιο πάνω. Ένα παράθυρο. Το τρένο είχε προσγειωθεί στο ένα πλευρό. Ήταν αδύνατον να το φτάσει δεύτερη φορά. Η άνωση τον πέταγε στην επιφάνεια. Είπε ότι, απ' όλα τα πράγματα που είχε αγγίξει, μονάχα εκείνη η λεία επιφάνεια δεν ήταν φυτρωμένη, ούτε ταλαντευόταν τυλιγμένη σ' ένα σύννεφο από κάτι πλαδαρό, σαν λάσπη. Αυτό το αγόρι ήταν δαιμόνιος ψεύτης, ένα μοναχικό αγόρι με απεριόριστη επιθυμία να προσελκύει την προσοχή. Η ιστορία του ούτε έγινε ούτε δεν έγινε πιστευτή.

Ενώ εξιστορούσε στους άντρες πού είχε βρεθεί (όταν ξαναγύρισε κολυμπώντας στη γέφυρα και τραβήχτηκε επάνω), το νερό έγινε θολό και αδιαφανές, σαν κερί που ψυχραίνεται. Θραύσματα εκτοξεύτηκαν στον αέρα όταν αναδύθηκε ένας κολυμβητής, και η παγωμένη μεμβράνη που σχηματίστηκε στα σημεία όπου είχε σπάσει ο πάγος φάνταζε ολοκαίνουργια, στιλπνή και μαύρη. Όλοι οι κολυμβητές βγήκαν από το νερό. Ως το βράδυ, η λίμνη είχε κλειστεί ερμητικά στον εαυτό της.

Marilynne Robinson

Povθ

Αυτή είναι η ιστορία δύο ορφανών αδερφών που μεγαλώνουν σε μια μικρή πόλη χαμένη μες στην απεραντοσύνη της Βορειοδυτικής Αμερικής, όπως την αφηγείται η μία εκ των δύο, η Ρουθ, ένα μελαγχολικό και ονειροπόλο κορίτσι, ανήμπορο να πιστέψει σε κάτι μονιμότερο από μια στιγμή, μια θύμηση ή ένα όνειρο. Έχοντας βιώσει την εγκατάλειψη από μια σειρά από συγγενείς, η Ρουθ και η Λουσίλ καταλήγουν στη φροντίδα της Συλβί, της απόμακρης και αινιγματικής αδερφής της μητέρας τους και αγωνίζονται να ενηλικιωθούν σηματοδεδιμένες από την απώλεια και τη μοναξιά. Η πορεία τους καθρεφτίζεται στις υπέροχες εικόνες από το παγωμένο φυσικό τοπίο που τις περιβάλλει σ' ένα σύγχρονο μυθιστόρημα που ήδη από την έκδοσή του χαιρετίστηκε ως κλασικό.

Μια αριστουργηματικά λυρική αφήγηση με επίκεντρο όσους δεν κατάφεραν να συνδεθούν ποτέ με έναν τόπο, έναν σκοπό, μια καθημερινότητα ή έναν άλλο άνθρωπο· για όσους ζουν ξεχασμένοι από την ιστορία προσπαθώντας να εφεύρουν μια ζωή χωρίς οποιαδήποτε στήριξη.

BPABEIO Hemingway Foundation/PEN

Κλασικό... Σαν σειράνα η Ρόμπινσον σε τραβάει στον απατηλά ρευστό, υπέροχα φτιαγμένο παράλληλο κόσμο της.

Guardian

ISBN: 978-618-03-0834-1



9 786180 308341

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ.: 80834